

Nr 1

Konstitutionsutskottets memorial med uppgift på vissa vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Till grundlagsenlig behandling får utskottet härmed för riksdagen anmäla följande sex vid 1964 års riksdag jämlikt 64 § riksdagsordningen som vilande antagna förslag till ändringar i rikets grundlagar.

Med avseende på förslagen under 1)–5) hänvisas till proposition nr 140 och konstitutionsutskottets utlåtande nr 19 vid 1964 års riksdag, med avseende på förslaget under 6) till proposition nr 133 och konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 vid samma riksdag.

1) Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 39, 41 och 93 regeringsformen, §§ 53 och 67

riksdagsordningen samt § 2 successionsordningen

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändrings-
förslaget)

Regeringsformen

§ 39.

Vill Konungen utrikes resa, meddele Han statsrådet in pleno denna Sin föresats och inhämta dess tankar däröver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen därefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med rikets styrelse eller utöve den konungsliga makten, så länge han utrikes vistas, utan föres riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i Hans namn, av den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått *myndig* ålder. Han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må han ej adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grevligt och friherreligt stånd upphöja, eller riddarevärdighet utdela; ävensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas av dem, som regenten därtill förordnar.

Har den till tronföljden närmast berättigade prins icke uppnått *myndig* ålder eller är han av sjukdom eller utrikes vistande hindrad att riksstyrelsen utöva, då styre såsom regent i Konungens namn med nu sagda befogenhet den till tronföljden därefter berättigade prins, som uppnått *myndig* ålder och för vilken hinder av ovannämnda beskaffenhet ej möter.

Finnes ej ————— som regent.

Huru förhållas ————— 91 § stadgat.

Vill Konungen utrikes resa, meddele Han statsrådet in pleno denna Sin föresats och inhämta dess tankar däröver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen därefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig **ej med rikets styrelse eller utöve** den konungsliga makten, så länge han utrikes vistas, utan föres riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i Hans namn, av den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått *tjugufem års* ålder. Han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må han ej adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grevligt och friherreligt stånd upphöja, eller riddarevärdighet utdela; ävensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas av dem, som regenten därtill förordnar.

Har den till tronföljden närmast berättigade prins icke uppnått *tjugufem års* ålder eller är han av sjukdom eller utrikes vistande hindrad att riksstyrelsen utöva, då styre såsom regent i Konungens namn med nu sagda befogenhet den till tronföljden därefter berättigade prins, som uppnått *sådan* ålder och för vilken hinder av ovannämnda beskaffenhet ej möter.

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

§ 41.

Konung vare myndig vid ålder som i allmänhet är i lag stadgad. Dör Konung, innan tronföljaren denna ålder uppnått, förhålls med riksstyrelsen såsom i 39 § angives, intill dess riksdagen sammankommer, och den förmyndarestyrelse, riksdagen förordnar, regeringen tillträtt; ställande sig regenten eller statsrådet denna regeringsform till ovillkorlig efterlevnad.

Dör Konung, innan tronföljaren uppnått tjugufem års ålder, förhålls med riksstyrelsen såsom i 39 § angives, intill dess riksdagen sammankommer, och den riksföreståndare, som riksdagen förordnar, regeringen tillträtt; ställande sig regenten eller statsrådet denna regeringsform till ovillkorlig efterlevnad.

§ 93.

Då Konung dör och tronföljaren ännu omyndig är, utfärde regenten eller statsrådet, då det riksstyrelsen förvaltar, kallelse å riksdagen, vilken kallelse inom femton dagar efter Konungens död skall i allmänna tidningarna kungöras. Riksdagen äge, utan avseende på något den avlidne Konungens testamente angående riksstyrelsen, att förordna en, tre eller fem förmyndare, som, intill dess Konungen myndig bliver, regeringen i Dess namn, efter denna grundlag, må utöva.

Då Konung dör och tronföljaren ännu ej uppnått tjugufem års ålder, utfärde regenten eller statsrådet, då det riksstyrelsen förvaltar, kallelse å riksdagen, vilken kallelse inom femton dagar efter Konungens död skall i allmänna tidningarna kungöras. Riksdagen skall, utan avseende på något den avlidne Konungens testamente angående riksstyrelsen, förordna en riksföreståndare, som, intill dess Konungen uppnår tjugufem års ålder, regeringen i Dess namn, efter denna grundlag, må utöva.

Riksdagsordningen

§ 53.

Ej må riksdagen eller kamrarna i Konungens närvaro över något ämne rådpläga eller besluta; ej heller må omyndig Konungs förmyndare övervara kamrarnas överläggningar eller beslut.

Ej må riksdagen eller kamrarna i Konungens närvaro över något ämne rådpläga eller besluta; ej heller må riksföreståndare övervara kamrarnas överläggningar eller beslut.

Uti vardera — — — — — av kammaren.

I mål — — — — — beslutet, övervara.

§ 67.

Skall förmyndare för omyndig Konung tillsättas, utses av kamrarna, sist dagen efter det riksdagen sammankommit, en nämnd, på det sätt och till det antal personer, som i nästföregående § sagt är. Denna nämnd röstar om de av riksdagen

Skall riksföreståndare tillsättas, gånge härmed som för val till Konung eller tronföljare är i nästföregående § stadgat.

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

till antalet bestämda förmyndare, som skola vara en, tre eller fem. Varje ledamot av nämnden uppptecknar å en sluten vallista de män, dem han anser förtroendet värdiga, och så många, att de med en person överstiga det av riksdagen bestämda antalet. Av dem, som därvid kommit i åtanke, ställes först den, som flesta rösterna erhållit, under ny omröstning, då nämndens pluralitet giver utslaget. På samma sätt förfäres med den, som näst honom blivit av de flesta kallad o. s. v., till dess det föreskrivna antalet av förmyndare blivit fyllt. Nämnden kan ej förr åtskiljas, än valet fulländat är; och gäller detta val såsom riksdagens beslut.

Om så händer, att kamrarna ej inom tre dagar efter det riksdagen sammankommit om förmyndarnas antal åsämjas, förordnas på enahanda sätt och till lika antal, som ovan angående nämnden är sagt, en särskild nämnd, att medelst omröstning denna fråga, med samma kraft och verkan som riksdagens beslut, inom två dagar avgöra; skolande sedermera den utsedda nämnden, likaledes inom två dagar, hava valet förrättat, så att i alla händelser förmyndarevalet må vara verkställt inom sju dagars förlopp från det riksdagen sammankommit.

Successionsordningen

§ 2.

Dör Konung i Sverige, utan att lämna manliga bröstarvingar, men Hans efterlämnade drottning sig i välsignat tillstånd befinner, före regent eller statsrådet regeringen med kungl. makt och myndighet, på sätt och med villkor, 41 och 93 §§ av regeringsformen föreskriva, till dess Rikssens Ständer, å den tid regeringsformen utstakar, hunnit samman-

Dör Konung i Sverige, utan att lämna manliga bröstarvingar, men Hans efterlämnade drottning sig i välsignat tillstånd befinner, före regent eller statsrådet regeringen med kungl. makt och myndighet, på sätt och med villkor, 41 och 93 §§ av regeringsformen föreskriva, till dess Rikssens Ständer, å den tid regeringsformen utstakar, hunnit sam-

*(Nuvarande lydelse)**(Det vilande grundlagsändringsförslaget)*

komma, då dem tillhör, att om regeringens förande själva förordna. Bliver drottningens livsfrukt av mankön, förordne då Riksen Ständer förmyndare för den omyndige Konungen, på sätt i 93 § av regeringsformen stadgat är. Bliver drottningens livsfrukt av kvinnokön, tråde den av ätten, som efter förstfödslorett den avlidne Konungen i arvsföljden, på sätt 1 § utstakar, närmast är, såsom Konung till regeringen.

mankomma, då dem tillhör, att om regeringens förande själva förordna. Bliver drottningens livsfrukt av mankön, förordne då Riksen Ständer riksföreståndare, varom i 93 § regeringsformen stadgat är. Bliver drottningens livsfrukt av kvinnokön, tråde den av ätten, som efter förstfödslorett den avlidne Konungen i arvsföljden, på sätt 1 § utstakar, närmast är, såsom Konung till regeringen.

2) Förslag

till

ändrad lydelse av § 81 regeringsformen

*(Nuvarande lydelse)**(Det vilande grundlagsändringsförslaget)*

§ 81.

Denna regeringsform — — — — — riksdagens beslut.

Då riksdagen — — — — — ej godkänner.

Beslutanderätt, som enligt denna regeringsform tillkommer Konungen och riksdagen, gemensamt eller var för sig, eller annat statligt organ och ej avser frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag, må i begränsad omfattning överlätas på mellanfolklig organisation för fredligt samarbete, till vilken riket är eller skall bliva anslutet. Beslut om sådan överlåtelse fattas antingen i den ordning som gäller för grundlagsändring eller ock, om därmed förenad tidsutdräkt är till men för riket, samfällt av Konungen och en riksdag. I sistnämnda fall erfordras för beslut om överlåtelse, att i vardera kammaren minst fem sjättedelar av de rösttande och minst tre fjärdedelar av ledamöterna vid votering instämt i beslutet.

3) Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 96—102, 106 och 110 regeringsformen samt
§§ 42 och 68 riksdagsordningen

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

Regeringsformen

§ 96.

Riksdagen skall förordna två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända medborgare, *den ene såsom justitieombudsman och den andre såsom militieombudsman*, att i egenskap av riksdagens *ombud*, efter den instruktion riksdagen för dem utfärdat, hava tillsyn över lagars och författningars efterlevnad, i vad de skola av dem, som i allo äro underkastade ämbetsansvar, tillämpas samt vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra. Ombudsmännen vare i all måtto underkastade samma ansvar och plikt, som allmän lag och rättegångsordning för aktorer utstaka.

Riksdagen skall förordna *minst* två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända medborgare att i egenskap av riksdagens *ombudsmän*, efter den instruktion riksdagen för dem utfärdat, hava tillsyn över lagars och författningars efterlevnad, i vad de skola av dem, som i allo äro underkastade ämbetsansvar, tillämpas samt vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra. Ombudsmännen vare i all måtto underkastade samma ansvar och plikt, som allmän lag och rättegångsordning för aktorer utstaka.

§ 97.

Justitieombudsmannen och militieombudsmannen väljas för tid och på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör samtidigt för en var av dem utses en ställföreträdare av de egenskaper, som hos ombudsmannen erfordras, att i dennes ställe utöva ämbetet i de fall instruktionen angiver.

Riksdagens ombudsmän väljas för tid och på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör samtidigt för en var av dem utses en ställföreträdare av de egenskaper, som hos ombudsmännen erfordras, att i dennes ställe utöva ämbetet i de fall instruktionen angiver.

Skulle ombudsman — — — — — blivit vald.

§ 98.

I händelse *justitieombudsmannen eller militieombudsmannen* avsäger sig det erhållna förtroendet eller om-

I händelse *ombudsman* avsäger sig det erhållna förtroendet eller ombudsmans ämbete eljest bliver ledigt,

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

budsmans ämbete eljest bliver ledigt, overtage ställföreträdaren omedelbart ämbetet; och skall riksdagen därefter så snart ske kan förrätta nytt val av ombudsman. Skulle ställföreträdare avsäga sig det erhållna förtroendet eller har han övertagit ombudsmansämbetet eller bliver eljest hans befattning ledig, äge nytt val av ställföreträdare rum, varvid iakttages att, om sådant val erfordras under tid, då riksdagssession ej pågår, riksdagens rätt härutinnan utövas genom de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret.

övertage ställföreträdaren omedelbart ämbetet; och skall riksdagen därefter så snart ske kan förrätta nytt val av ombudsman. Skulle ställföreträdare avsäga sig det erhållna förtroendet eller har han övertagit ombudsmansämbetet eller bliver eljest hans befattning ledig, äge nytt val av ställföreträdare rum, varvid iakttages att, om sådant val erfordras under tid, då riksdagssession ej pågår, riksdagens rätt härutinnan utövas genom de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 99.

Justitieombudsmannen och militieombudsmannen må, en var när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, kunna övertvara alla domstolars och myndigheters överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, samt äga tillgång till alla domstolars och myndigheters protokoll och handlingar. Konungens ämbetsmän i allmänhet vare skyldige att lämna *justitieombudsmannen* och *militieombudsmannen* laglig handräckning, samt alla fiskaler, att medelst aktioners utförande en var av dem biträda, då han det äskar.

Ombudsmännen må, en var när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, kunna övertvara alla domstolars och myndigheters överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, samt äga tillgång till alla domstolars och myndigheters protokoll och handlingar. Konungens ämbetsmän i allmänhet vare skyldige att lämna *ombudsmännen* laglig handräckning, samt alla fiskaler, att medelst aktioners utförande en var av dem biträda, då han det äskar.

§ 100.

Justitieombudsmannen och militieombudsmannen åligge, att var för sig, till riksdagen avlämna årlig redogörelse för förvaltningen av de dem förtrodda ämbeten samt däruti, en var med avseende på området för hans ämbetsutövning, utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnas och författningarnas brister och uppgiva förslag till deras förbättring.

Ombudsmännen åligge, att, på sätt i deras instruktion föreskrives, till riksdagen avlämna årlig redogörelse för förvaltningen av de dem förtrodda ämbeten samt däruti, en var med avseende på området för hans ämbetsutövning, utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnas och författningarnas brister och uppgiva förslag till deras förbättring.

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

§ 101.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flere funnes hava av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära och egendom, eller regeringsrätten eller en eller flere av dess ledamöter funnes hava vid prövning av besvärsmål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare *justitieombudsmannen* och *militieombudsmannen* en var inom sitt ämbetsområde pliktiga, ävensom Konungens justitiekansler berättigad, att vid den rikets domstol, som här nedanföre bestämmes, den felaktige under tilltal ställa, samt till ansvar efter rikets lag befordra.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flere funnes hava av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära och egendom, eller regeringsrätten eller en eller flere av dess ledamöter funnes hava vid prövning av besvärsmål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare *riksdagens ombudsmän* en var inom sitt ämbetsområde pliktiga, ävensom Konungens justitiekansler berättigad, att vid den rikets domstol, som här nedanföre bestämmes, den felaktige under tilltal ställa, samt till ansvar efter rikets lag befordra.

§ 102.

Denna domstol, som riksrätt kallas, skall i sådant fall bestå av presidenten uti Konungens och rikets Svea hovrätt, vilken däruti före ordet, presidenterna uti alla rikets kollegier, vid tilltal emot högsta domstolen fyra de äldsta regeringsråd, men, när regeringsrätten är tilltalad, fyra de äldsta justitieråd, ävensom, i båda fallen, högste befälhavaren över de i huvudstaden tjänstgörande trupper, högste närvarande befälhavaren för den vid huvudstaden förlagda delen av flottan, tvenne de äldsta råd i Svea hovrätt och det äldsta råd i varje av rikets kollegier. Då justitiekansleren, *justitieombudsmannen* eller *militieombudsmannen* finner sig befogad att högsta domstolen *samfällt eller särskilda dess ledamöter inför riksrätten tilltala, eller justitiekansleren eller justitieombudsmannen att regeringsrätten samfällt eller särskilda dess le-*

Denna domstol, som riksrätt kallas, skall i sådant fall bestå av presidenten uti Konungens och rikets Svea hovrätt, vilken däruti före ordet, presidenterna uti alla rikets kollegier, vid tilltal emot högsta domstolen fyra de äldsta regeringsråd, men, när regeringsrätten är tilltalad, fyra de äldsta justitieråd, ävensom, i båda fallen, högste befälhavaren över de i huvudstaden tjänstgörande trupper, högste närvarande befälhavaren för den vid huvudstaden förlagda delen av flottan, tvenne de äldsta råd i Svea hovrätt och det äldsta råd i varje av rikets kollegier. Då justitiekansleren *eller någon av riksdagens ombudsmän* finner sig befogad att högsta domstolen *eller regeringsrätten samfällt eller särskilda deras ledamöter inför riksrätten tilltala*, äske han hos presidenten i Konungens och rikets Svea hovrätt, såsom riksrättens ordföran-

(Nuvarande lydelse)

damöter under sådant tilltal ställa, äske han hos presidenten i Konungens och rikets Svea hovrätt, såsom riksrättens ordförande, laglig kallelse å den eller dem, som skola tilltalas. Presidenten i hovrätten foge därefter anstalt om riksrättens sammanträde, för att kallelsen utfärda och målet vidare i laglig ordning behandla. Skulle emot förmodan han detta underlåta, eller någon av de övriga förenämnde ämbetsmän undandraga sig att uti riksrätten deltaga, stånde de, för en sådan uppsätlig försummelse av deras ämbetsplikt till lagligt ansvar. Hava en eller flere av riksrättens ledamöter laga förfall, eller finnes emot någon av dem laga jäv, vare ändock rätten domför, om tolv däruti sitta. Är presidenten i hovrätten av laga förfall eller jäv hindrad, företräde dess ställe den äldste i tjänst varande presidenten. Denna domstol äge, sedan rannsakingen fulländad är, och domen efter lag fälld, att densamma för öppna dörrar avkunna. Ingen have makt att sådan dom ändra, Konungen dock obetaget att göra nåd, vilken likväl icke må sträcka sig till den dömdes återinsättande i rikets tjänst.

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

de, laglig kallelse å den eller dem, som skola tilltalas. Presidenten i hovrätten foge därefter anstalt om riksrättens sammanträde, för att kallelsen utfärda och målet vidare i laglig ordning behandla. Skulle emot förmodan han detta underlåta, eller någon av de övriga förenämnde ämbetsmän undandraga sig att uti riksrätten deltaga, stånde de, för en sådan uppsätlig försummelse av deras ämbetsplikt, till lagligt ansvar. Hava en eller flere av riksrättens ledamöter laga förfall, eller finnes emot någon av dem laga jäv, vare ändock rätten domför, om tolv däruti sitta. Är presidenten i hovrätten av laga förfall eller jäv hindrad, företräde dess ställe den äldste i tjänst varande presidenten. Denna domstol äge, sedan rannsakingen fulländad är, och domen efter lag fälld, att densamma för öppna dörrar avkunna. Ingen have makt att sådan dom ändra, Konungen dock obetaget att göra nåd, vilken likväl icke må sträcka sig till den dömdes återinsättande i rikets tjänst.

§ 106.

Finner utskottet av dessa protokoll, att någon statsrådets ledamot uppenbarligen handlat emot rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon överträdelse därav, eller underlåtit att göra föreställningar emot sådan överträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsätligt fördöljande av någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att, i de fall, som 38 § av denna regeringsform förutsätter, sin kontrasignation eller underskrift å ett Konungens beslut vägra, då skall konstitutionsutskottet ställa en sådan under tilltal av *justitieombuds-*

Finner utskottet av dessa protokoll, att någon statsrådets ledamot uppenbarligen handlat emot rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon överträdelse därav, eller underlåtit att göra föreställningar emot sådan överträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsätligt fördöljande av någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att, i de fall, som 38 § av denna regeringsform förutsätter, sin kontrasignation eller underskrift å ett Konungens beslut vägra, då skall konstitutionsutskottet ställa en sådan under tilltal *inför riksrätten av*

(Nuvarande lydelse)

mannen inför riksrätten, och gånge härmed som i 101 och 102 §§ om tilltal emot regeringsrätten föreskrives. Då statsrådets ledamöter finnas hava, på sätt ovan berört är, gjort sig till ansvar skyldige, döme dem riksrätten efter allmän lag och den särskilda författning, som till bestämmande av sådant ansvar utav Konungen och riksdagen fastställd varder.

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

någon av riksdagens ombudsmän, och gånge härmed som i 101 och 102 §§ om tilltal emot regeringsrätten föreskrives. Då statsrådets ledamöter finnas hava, på sätt ovan berört är, gjort sig till ansvar skyldige, döme dem riksrätten efter allmän lag och den särskilda författning, som till bestämmande av sådant ansvar utav Konungen och riksdagen fastställd varder.

§ 110.

Ej må ————— är fråga.

Bliver riksdagsman, under tid då session pågår, eller under resa till eller ifrån riksdagen, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gärning ofredad, gälle därom vad angående våld eller förolämpning emot Konungens ämbetsmän i eller för ämbete, i allmän lag stadgat är. Samma lag vare, om riksdagens fullmäktige, revisorer eller *justitieombudsman* eller *militieombudsman*, eller sekreterare eller kanslibetjänte i någon av riksdagens kamrar eller i något dess utskott, i eller för utövning av sådan befattning, våldföres eller förolämpas.

Bliver riksdagsman, under tid då session pågår, eller under resa till eller ifrån riksdagen, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gärning ofredad, gälle därom vad angående våld eller förolämpning emot Konungens ämbetsmän, i eller för ämbete, i allmän lag stadgat är. Samma lag vare, om riksdagens fullmäktige, revisorer eller *ombudsmän*, eller sekreterare eller kanslibetjänte i någon av riksdagens kamrar eller i något dess utskott, i eller för utövning av sådan befattning, våldföres eller förolämpas.

Riksdagsordningen

§ 42.

1. Lagutskotten skola ————— riksdag samfällt.

2. Det tillkommer ock lagutskott att granska *justitieombudsmannens* och *militieombudsmannens* avgivna redogörelser, ävensom deras ämbetsdiarier, protokoll och registratur, samt med utlåtande däröver till riksdagen inkomma. Skulle utskottet av granskningen finna, att ombudsman eller hans ställföreträdare icke är förtjänt av riksdagens förtroende och fördenskull bör skiljas från sin befattning utan avbidan å utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall utskottet i sitt utlåtande hos riksdagen härom göra hemställan.

2. Det tillkommer ock lagutskott att granska *av riksdagens ombudsmän* avgivna redogörelser, ävensom deras ämbetsdiarier, protokoll och registratur, samt med utlåtande däröver till riksdagen inkomma. Skulle utskottet av granskningen finna, att ombudsman eller hans ställföreträdare icke är förtjänt av riksdagens förtroende och fördenskull bör skiljas från sin befattning utan avbidan å utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall utskottet i sitt utlåtande hos riksdagen härom göra hemställan.

3. Fördelning mellan ————— riksdagen bestämmer.

4) Förslag

till

ändrad lydelse av § 110 regeringsformen

*(Nuvarande lydelse)**(Det vilande grundlagsändringsförslaget)*

§ 110.

Ej må någon riksdagsman under tilltal ställas eller sin frihet berövas för sina gärningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den kammare, till vilken han hör, sådant tillåt genom uttryckligt beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt. Ej heller skall någon riksdagsman kunna förvisas från den ort, där riksdag hålles. Skulle någon enskild man eller någon kår, militär eller civil, eller ock någon menighet, av vad namn de vara må, antingen av egen drift eller med anledning av befallning, våldföra riksdagen, dess kamrar eller utskott eller någon enskild riksdagsman, eller störa friheten i deras överläggningar och beslut, vare sådant, där det ej är högförräderi, ansett som uppror; vad om försök, förberedelse eller stämpling till uppror eller underlåtenhet att avslöja sådant brott är stadgat äge jämväl motsvarande tillämpning. Det ankommer på riksdagen att i laga ordning låta beivra förbrytelser, varom här är fråga.

Ej må talan mot riksdagsman väckas eller friheten honom berövas för hans gärningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den kammare, till vilken han hör, sådant tillåt genom uttryckligt beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt. Ej heller skall någon riksdagsman kunna förvisas från den ort, där riksdag hålles. Skulle någon enskild man eller någon kår, militär eller civil, eller ock någon menighet, av vad namn de vara må, antingen av egen drift eller med anledning av befallning, våldföra riksdagen, dess kamrar eller utskott eller någon enskild riksdagsman, eller störa friheten i deras överläggningar och beslut, vare sådant, där det ej är högförräderi, ansett som uppror; vad om försök, förberedelse eller stämpling till uppror eller underlåtenhet att avslöja sådant brott är stadgat äge jämväl motsvarande tillämpning. Det ankommer på riksdagen att i laga ordning låta beivra förbrytelser, varom här är fråga.

Bliver riksdagsman — — — eller förolämpas.

Anmärkning. Blir såväl det under denna punkt 4) som det under punkt 3) ovan upptagna förslaget till ändrad lydelse av § 110 regeringsformen slutligt genomfört, kommer paragrafen därefter att erhålla följande lydelse:

§ 110.

Ej må talan mot riksdagsman väckas eller friheten honom berövas för hans gärningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den kammare, till vilken han hör, sådant tillåt genom uttryckligt beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt. Ej heller skall någon riksdagsman kunna förvisas från den ort, där riksdag hålles. Skulle någon enskild man eller någon kår, militär eller civil, eller ock någon menighet, av vad namn

de vara må, antingen av egen drift eller med anledning av befallning, våldföra riksdagen, dess kamrar eller utskott eller någon enskild riksdagsman, eller störa friheten i deras överläggningar och beslut, vare sådant, där det ej är högförräderi, ansett som uppror; vad om försök, förberedelse eller stämpling till uppror eller underlåtenhet att avslöja sådant brott är stadgat äge jämväl motsvarande tillämpning. Det ankommer på riksdagen att i laga ordning låta beivra förbrytelser, varom här är fråga.

Bliver riksdagsman, under tid då session pågår, eller under resa till eller ifrån riksdagen, när man vet honom i sådant ärende stadd vara, med ord eller gärning ofredad, gälle därom vad angående våld eller förolämpning emot Konungens ämbetsmän, i eller för ämbete, i allmän lag stadgat är. Samma lag vare, om riksdagens fullmäktige, revisorer eller ombudsmän, eller sekreterare eller kanslibetjante i någon av riksdagens kamrar eller i något dess utskott, i eller för utövning av sådan befattning, våldföres eller förolämpas.

5) Förslag

till

ändrad lydelse av § 33 regeringsformen

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

§ 33.

Konungen äger att i den ordning och under de villkor, som bestämmas genom särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar, genom naturalisation till svensk medborgare upptaga utländsk man eller kvinna. Sålunda naturaliserad utlänning njute samma rättigheter och förmåner, som infödd svensk medborgare, dock utan att kunna till ledamot av statsrådet utnämnas.

Utländsk man eller kvinna må i den ordning och under de villkor, som bestämmas genom särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar, genom naturalisation upptagas till svensk medborgare. Sålunda naturaliserad utlänning njute samma rättigheter och förmåner som infödd svensk medborgare, dock utan att kunna till ledamot av statsrådet utnämnas.

Ärende rörande naturalisation prövas av Konungen, i den mån ej annat stadgas i nyssnämnda lag.

6) Förslag

till

ändrad lydelse av 7 kap. 3, 4, 6 och 8 §§ tryckfrihetsförordningen

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändrings-
förslaget)

7 kap.

3 §.

Har meddelande, — — — — — är stadgat.

Uppenbarar den som på grund av allmän befattning eller i och för utövande av allmän tjänsteplikt erhållit kännedom om förhållande, vars röjande skulle innefatta brott mot rikets säkerhet eller varom han eljest enligt lag haft att iakttaga tystnad, vad han sålunda erfarit, må, ehuru sådant meddelande skett för offentliggörande i tryckt skrift, gärningen åtalas och straffas enligt vad därom är stadgat.

Om någon genom att lämna meddelande till annan förövar uppror, högförräderi, landsförräderi, landsvek, spioneri, grovt spioneri eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, så ock om någon som på grund av allmän befattning eller i och för utövande av lagstadgad tjänsteplikt erhållit kännedom om förhållande, varom han eljest enligt lag har att iakttaga tystnad, uppenbarar vad han sålunda erfarit, må, ehuru meddelandet skett för offentliggörande i tryckt skrift, gärningen åtalas och ansvar därför ådömas enligt vad därom är stadgat.

Om ansvar — — — — — i 2 kap. 1 §.

4 §.

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift anses sådan enligt lag straffbar framställning som innefattar:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande; försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

försök eller förberedelse till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, såframt fara för att riket skall invecklas i krig eller

(Nuvarande lydelse)

2. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök eller förberedelse till sådant uppror;

3. krigsförräderi, i vad därigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om krigsförräderi äga tillämpning, någon förleder krigsfolk hörande till rikets eller med riket förbunden stats krigsmakt till modlöshet eller myteri eller genom osann framställning sprider sådan misströstan bland allmänheten att försvaret kan avsevärt försväras eller begår annan dylik förädisk gärning som är till avsevärt men för försvaret eller för motståndsverksamhet inom ockuperad del av riket;

försök eller förberedelse till sådant krigsförräderi;

4. gärning av sådan beskaffenhet som avses under 3, om den förövats av oaktsamhet;

5. smädelse eller annan missfirmig gärning mot Konungen eller annan medlem av konungahuset, skymfande av riksstyrelse, som är satt i Konungens ställe, eller riksdagen, dess avdelning eller utskott, eller av Sveriges flagga eller vapen eller annat rikets höghetstecken;

6. smädelse eller annan missfirmig gärning mot någon som innehar eller innehaft ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

4. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äga tillämpning, någon förleder krigsfolk hörande till rikets eller med riket förbunden stats krigsmakt eller andra som äro verksamma för försvaret av riket till myteri, trolöshet eller modlöshet eller genom osann framställning sprider misströstan bland allmänheten eller begår annan dylik förrädisk gärning som är till men för försvaret eller för folkförsörjningen eller, om riket är helt eller delvis ockuperat av främmande makt utan att militärt motstånd förekommer, för motståndsverksamheten;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

5. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. ärekränkning mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot regent som är satt i Konungens ställe eller skymfande av Sveriges flagga eller vapen eller annat rikets höghetstecken;

7. förolämpning mot någon som innehar eller innehaft ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, eller någon som en-

(Nuvarande lydelse)

förenat, eller någon som enligt Konungens förordnande åtnjuter skydd såsom ämbetsman, om missfirmelsen sker i eller för hans befattning;

7. skymfande av främmande makts flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken eller smädelse eller annan missfirmelig gärning mot främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket;

8. uppvigling, varigenom någon söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet;

9. spridande av falskt rykte eller annat osant påstående, som är ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet, folkförsörjningen eller allmän ordning och säkerhet eller att undergräva aktningen för myndighet eller annat organ, vilket äger besluta i allmänna angelägenheter;

10. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse;

11. skymfande av sådant som av svenska kyrkan eller annat, här i riket verksamt trossamfund hålles heligt;

12. förfarande, som sårar tukt och sedlighet; eller

13. ärekränkning mot enskild person genom beskyllning för brott eller för annan gärning, som är menlig för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst, eller genom smädligt yttrande eller annan missfirmelig gärning.

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

ligt Konungens förordnande åtnjuter skydd såsom ämbetsman, om missfirmelsen sker i eller för hans befattning;

8. skymfande av främmande makts flagga, vapen eller annat dess höghetstecken;

9. uppvigling, varigenom någon söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet;

10. spridande av falskt rykte eller annat osant påstående, som är ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet, eller gärning innebärande att någon till främmande makt framför eller låter framkomma sådant rykte eller påstående;

11. spridande av falskt rykte eller annat osant påstående, som är ägnat att framkalla fara för folkförsörjningen eller för allmän ordning och säkerhet eller att undergräva aktningen för myndighet eller annat organ, som äger besluta i allmänna angelägenheter;

12. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse;

13. skymfande av sådant som av svenska kyrkan eller annat, här i riket verksamt trossamfund, hålles heligt;

14. förfarande, som sårar tukt och sedlighet; eller

15. ärekränkning mot enskild person.

Med ärekränkning förstås i denna paragraf förtal och förolämpning. Förtal innebär, att någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsetta denne för andras missaktning, dock ej om det med hänsyn till om-

(Nuvarande lydelse)

(Det vilande grundlagsändringsförslaget)

ständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han visar att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den. Förtal av avliden innefattar att gärningen är sårande för de efterlevande eller att den eljest kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne. Förolämpning innebär att någon smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom.

6 §.

Vad i lag är stadgat angående straff för brott, som avses i 4 och 5 §§, gälle ock då brottet är att anse som tryckfrihetsbrott.

Angående enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott stadgas i 11 kap. Fälles den tilltalade för brott, som avses i 4 § 6 eller 13, må ock, då fråga är om periodisk skrift, på yrkande förordnas att domen skall införas i skriften.

Vad i lag är stadgat angående påföljd för brott, som avses i 4 och 5 §§, gälle ock då brottet är att anse som tryckfrihetsbrott.

Angående enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott stadgas i 11 kap. Fälles den tilltalade för brott, som avses i 4 § 7 eller 15, må ock, då fråga är om periodisk skrift, på yrkande förordnas att domen skall införas i skriften.

8 §.

I samband med konfiskering av periodisk skrift, må, då fråga är om otillåtet yttrande, som avses i 4 § 1—3, eller sådant enligt 5 § andra stycket otillåtet offentliggörande som innefattar spioneri, meddelas förbud att utgiva skriften under viss, av rätten bestämd tid, högst sex månader från det domen i tryckfrihetsmålet vinner laga kraft. Förbud som nu sagts må dock meddelas allenast då riket befinner sig i krig.

Angående konfiskering — — — — — av brott.

I samband med konfiskering av periodisk skrift må, då fråga är om otillåtet yttrande, som avses i 4 § 1—4, eller sådant enligt 5 § andra stycket otillåtet offentliggörande som innefattar spioneri, meddelas förbud att utgiva skriften under viss, av rätten bestämd tid, högst sex månader från det domen i tryckfrihetsmålet vinner laga kraft. Förbud som nu sagts må dock meddelas allenast då riket befinner sig i krig.

Stockholm den 9 februari 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Sveningsson, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Dahl, Sörenson och Risberg; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra och Westberg.